

spore (príp. v spore o určenie právneho pomeru) alebo behom exekučného pokračovania.

Zo stanoviska hmotného (zmenkového) pravidla je II. a III. stupň. rozsudok z toho dôvodu nesprávny, pretože vyplnenie platobného miesta (V. Topolčany) sa stalo v smysle § 93. zmenkového zákona oprávnené a správne a tak sú Veľké Topolčany miestom platenia. Následkom toho, žalobník má právo žiadať, a žalovaní sú povinní platiť koruny, platné vo Veľkých Topolčanoch. Tá okolnosť, že zmenka zneje na „K“ (bez bližšieho označenia), nezmeňuje druh týchto korún, pretože sa jedná o korunách, ktoré sa na území Československej republiky majú platiť. A § 6. citovaného zákona č. 187-1919 neobsahuje nariadenia, dľa ktorého by sa čsl. koruny s platnosťou v ý l u č n e ako „Kč“ musely označiť poč. koruny „K“ bez označenia literou „č“ by sa nemohly a nesmely za čsl. koruny považovať. Tomu odporuje aj každodenný život, kde — a to tak v úradnom ako aj v súkromom živote, ba aj v obchodnom spojení — sa „K“ na miesto „Kč“ užíva. V smysle § 265. obch. zák. sa teda malo určiť, že „K“ v tomto páde čsl. koruny znamená a to tým istejšie, pretože sa jedná o zmenku, ktorá na území Československej republiky bola vystavená a tamže je aj splatná. Správnosť tohoto stanoviska nasleduje aj z 1. odst. § 326. obch. zák.

Odvolať sa II. poč. III. rozsudku na § 37. zm. zák. je bezzákladné.

Odvolať sa na to, že Budapešť je miestom pobytu prijímateľa, je tiež bezzákladné, pretože v páde jestvovania platného miesta platenia, miesto pobytu prijímateľa nemá ohľadne platenia žiadneho významu a síce ani v tom páde, keď miesto pobytu sa na zmenke drier nachádzalo, než miesto platenia, pretože zo zmenkového právneho stanoviska vpísanie platného miesta platenia, ačkoľvek sa to pozdejšie stalo, má platnosť ex tunc, t. j. sa má považovať za také, ktoré sa na zmenke už p ô v o d n e nachádzalo. Práve preto je ten dôvod II. stupň. rozsudku, že „zmenkový obnos pred domicilovaním v Budapešti bol splatný“ úplne mylný.

Dr. Ladislav Hlatký:

Svedectvo dieťaťa pred súdom.

Kto študoval detskú psychológiu s pozornosťou, teda nie len psychiater, ale aj vychovávateľ a rodič, je na čistom, jak jemný a citlivý nástroj je duša dieťaťa. Akékoľvek použitie alebo pokus,

jehož predmetom je niektorý prejav detskej duše, detského smýšľania, musí sa diať s najväčšou opatrnosťou.

To platí v stupňovanej miere, keď v súdnom pokračovaní má sa dieťa ako svedok vyslychať. Psychologické zkušenosti upozorňujú nás, aby pri prisluhovaní pravdy bola čím menšia váha kladená na detskú výpoveď, pretože len veľmi zriedka, a len za pomerov obzvlášte priaznivých bude možno na ňu zakladať rozsudok.

Všetky príčiny, ktoré túto opatrnosť, a nedôveru voči detským svedectvám ukladajú, pochádzajú práve z povahy detskej duše.

Význačná vlastnosť detskej duše je prílišný subjektivismus, ktorým si ona utvorí a vybásni celý vonkajší svet, celý vesmír podľa predstáv svojho vnútorného duševného sveta. Tento subjektivismus robí dieťa náklonným prenášať svoje predstavy do sveta skutočnosti. Názor na svet je u dieťaťa bez každej vecnosti, postráda úplne toho objektivismu, ktorý často aj u dospelých pokulháva. Kritika myslenia, kontrola pomeru medzi našou obrazotvornosťou a medzi skutočnosťami vonkajšieho sveta schádza aj duševne normálnym deťom temer naprosto. Jestli však sa pridruží k tomuto subjektivismu, tomuto prirodzenému nedostatku sebakontroly ešte i neobmedzene hýrivá fantázia, patologická obrazotvornosť, ktorá sa zvlášte vo veku dospievania (puberty) často dostavuje, v tom prípade dostaneme od dieťaťa často tak fantastické obrazy o udalostiach, na ktoré ho máme vyslychať, že jadro skutočnosti sotva sa dá vylúskat' z fantastického obalu.

Prispieva k tomu ešte i okolnosť, že v dieťati mocne žije túžba byť obdivovaným, pud, aby bolo predmetom rozhovorov, rado hrá zástoj vo vážnych záležitostiach. Tieto vlastnosti vlivajú naň v uvažovaní jeho výrokov. Jeho hlavným želaním je, aby čím viacej mohlo vypovedať, aby jeho okolie videlo, jak vážny zástoj hralo vo veci. Jeho výpoveď je obyčajne pozitívna, zriedka sa stane, že by nič nevedelo o veciach, na ktoré je vyslychané. Mrzí ho, jestli sklamanie musí zapríčiniť tým, ktorí práve vážne vysvetlenie čakajú od neho.

Zdôrazňujem, že tieto zjavy sú všeobecným rázom detí, a to aj detí, ktoré sú psychicky zdravé a mravne bezúhonné. Ale ako je to s takými deťmi, u ktorých tento všeobecný charakter zatažený je tým, že sú duševne a mravne zoslabené? Jestli už aj v predpoklade dobromyselnosti, a normálnej súdnosti taký nepriaznivý obraz sme dostali o hodnote detského svedectva, akú schopnosť svedčenia môžeme očakávať od obmedzených detí, alebo od takých, u ktorých

sa javí luhavosť, náklonnosť k luhaniu jako príznak choroby? Poznamenat' treba, že obmedzenosť dieťaťa je často veľmi ťažko znateľná, tak že aj zkúsení a psychologicky vzdelaní pedagógovia a lekári môžu túto skrytú obmedzenosť len pri najopatrnnejšej pozornosti soznať. Školský pokrok neni vždy merítkom duševného stavu.

V dejinách súdnictva sú známe prípady, kde ťažké nespravdливosti pochádzaly z vypovedí takých detí, ichž obmedzenosť, práve následkom svojej skrytosti, ušla pozornosti súdu.

Avšak neodvisle od prípadu obmedzenosti a mravného nedostatku, má sa dieťa považovať za svedka stupňovane pochybného, pokiaľ chybuje mu vedomie zodpovednosti, znalosť následkov, s ktorými jeho výpoveď je spojená. Voľné uvažovanie dôkazov so strany súdu iste slúži za vážne korrektívum, jednako — najmä v pokračovaní pred porotným súdom — musí byť svedectvo dieťaťa veľmi opatrne používané.

Treba ešte uvážiť, že cudzosť miestnosti, súdneho pokračovania, obžaloby, výsluchu, vyvoláva aj v dospelom človekovi istú predpojatosť a zmätenosť. Oč v stupňovanejšej miere stáva sa to u dieťaťa, ktoré zo svojho prostredia, zo svojho detského sveta vytrhnuté je postavené medzi prísneho sudcu a bládného obžalovaného? Jeho situácia je na toľko nezvyklá a slávnostná, že zmätok, ktorý ho ovláda, privedie ho bezmála do bezpríčetného stavu.

Jestli už na každý spôsob je treba vyslychať dieťa, žiadúce by bolo, aby sa to stalo v jeho zvykľom prostredí, doma, alebo v škole, kde aspoň v okamihu výpovede ušetríme ho rozčulenia a rozpakov, ktoré ho mätú vo výpovedi.

Najlepšie by bolo snáď svedectvo dieťaťa až po istú vekovú hranicu vôbec pominúť, v každom prípade však jeho spôsobilosť k svedčeniu odborne vzdelanými psychologmi dať zistiť.

Myslíme, že v dobe osnovania nášho nového trestného zákona bolo snáď vhodné na tento problém poukázať.

Dr. A. Z.

Prehľad slovenskej časti rozhodnutí Najvyššieho súdu Československej republiky vo veciach občianskych.

1.

I. Rozhodovať o nárokoch, týkajúcich sa okolokovania rakúsko-uhorských bankoviek (zákon 84/1919), vydania vkladných listov potažne výmeny bankoviek, povolané boly správne (finančné) úrady.

II. Zákon z 2-ho novembra 1918. č. 4. Sb. z. a n. platí na celom území Československej republiky.

III. Podkarpatská Rus právne stala sa čiastkou Československej republiky už sriadením Československého štátu totiž 28. októbra 1918. (Č. Ro. III. 28/22. z 10/V. 1922.)

Najvyšší súd dovolacej žiadosti žalovaného vyhovuje, rozsudok odvolacieho súdu zmeňuje, sporu prekážajúcej námietke

— vznesenej žalovanou stranou na základe bodu 1. §-u 180. O. p. p.— vyhovuje a spor zastavuje; súčasne zaväzuje žalujúcu stranu, aby žalovanému . . . Kč I., II. a III. st. útrat za 15. dní pod následkami exekúcie zaplatila; odvetu žalujúcej strany odmieta.

D ó v o d y :

V žalobe žalobník uviedol, že v marci 1919, keď sa v Užhorode okolkovanie rakúsko-uhorských bankoviek prevádzalo, bol v Žiline, kde bankovky v sume 15,000 K, k okolkovaniu prihlásil; okolkovanie a zámena mu však v Žiline, pozdejšie v Užhorode a v Košiciach boli odopreté, konečne že bol 13. septembra 1921. usnesením finančného referátu v Užhorode vyzoomený, že mu bude »obnos 15,000 K, k výmene u berného úradu poukázaný ale len pod tou podmienkou, jestli sa zriekne ďalších nárokov proti československému štátu«; nútený bol vyjadrenie o tomto podpísať, lebo ináč by mu nebolo bývalo ani 7,500 K vyplatené. Vzhľadom na toto donútené podpísanie vyjadrenia —, ďalej na to, že sa opísané jednanie voči žalobníkovi nemalo stať a že sa mu usnesením finančného referátu na zadržaných 7,500 K knižného výťahu nedostalo, žiadal odsúdiť žalovaného na vydanie knižného výťahu o 7,500 K, alebo na zaplataenie zadržanej sumy.

Pri okolkovaní bankoviek dľa zákona z 25. II. 1919. č. 84. Sb. z. a n. a na základe tohoto vydaného nariadenia ministra financí z 25. II. 1919. číslo 86. Sb. zák. a nar. Československý štát skrze svoje orgány nevystavoval v jakovosti subjektu súkromných práv voči jednotlivcom, ktorých povinnosťou bolo rakúsko-uhorské bankovky k okolkovaniu predložiť, ale vystupoval ako verejno-právny útvar, reprezentant verejnej moci — svrchovanosti — voči svojim príslušníkom, ako členom podriadeným najvyššiemu verejno-právneho útvaru, totiž štátu. Nepotrebuje zovrubnejšieho odôvodnenia, že právny styk štátu s jednotlivcami pri okolkovaní bankoviek poľažne pri zámene peňazí dľa hore uvedených právnych predpisov a nariadenia vlády republiky Československej z 12. okt. 1920, číslo 576. Sb. zák. a nar. nebol právnym stykom koordinovaných právnych subjektov, ale právnym stykom štátu ako nadriadeného najvyššieho verejno-právneho útvaru k jednotlivým — jemu podriadeným a jeho svrchovanosti podliehajúcim — osobám; všetky majetkové nároky, ktoré plynú z takýchto právnych stykov, sú nárokmí verejno-právnej povahy.

V právnom styku, z ktorého žalobník svoj žalobný nárok odvodzuje proti celému Československému štátu, tento — prostredníctvom svojich k tomu povolaných orgánov — nevystupoval voči žalobníkovi ako s ním rovnocenný právny subjekt, ale vystupoval ako jemu nadriadená vrchnosť. Žalobný nárok je tedy — dľa hore uvedeného — nárokom verejno-právnej povahy (ako to ináč aj odvolací súd vyriekol).

Pri posudzovaní otázky, komu prislúcha rozhodovať o takýchto nárokoch verejno-právnej povahy, prichádzajú v úvahu zákony z 2. novembra 1918. číslo 4. a 3. Sb. zák. a nar.

Dľa prvého (zák. č. 4 ex 1918): nároky proti celému štátu, alebo jeho jednotlivým zemiám možno uplatňovať žalobou u riadnych súdov — v I. inštancii pred zemským súdom v Prahe, čím je určený obor pôsobnosti a príslušnosť tohoto súdu, inými slovami: výlučná vecná a miestná príslušnosť, že tu nejde o nároky odvodzované zo súkromno-právneho pomeru, ale len o nároky, odvodzované z verejno-právneho pomeru, to ustáliť možno z 1. vety zákona, ktorá sa zmieňuje o prípustnosti žaloby u riadneho súdu, lebo táto prípustnosť rozumie sa u súkromno-právnych nárokov proti štátu sama sebou, — nemalo by tedy náležitého smyslu, aby zákonodarca v špeciálnom zákone ustanovoval niečo takého, čo sa rozumie samo sebou), — ale toto uplatňovanie nárokov proti celému štátu alebo jeho jednotlivým zemiám u riadnych súdov prípustné je len pod tou podmienkou, že rozhodovať o ňom neprislúcha Najvyššiemu správne mu súdu dľa §-u 2. číslo 6. zákona z 2. novembra 1918. číslo 3. Sb. z a n. ktorý ustanovuje, že Najvyšší správny súd rozhoduje o nárokoch proti štátu alebo jednotlivým zemiám štátu vtedy, jestli už rozhodly o nárokoch týchto v medziach svojej príslušnosti v inštančnom poradí úrady správne a jestli ide len o preskúmanie tohto rozhodnutia.

Žalobník v odvolaní sám uviedol, že o jeho nároku finančné vrchnosti, tedy správne úrady (administratívne) — v najvyššom stupni aj ministerstvo financií — už rozhodly a to ministerstvo financií v tom smysle, že aj v pomere 50 %-ov výmena bankoviek stane sa len pod tou podmienkou, jestli sa žalobník ďalších nárokov zriekne, — čím bol nárok žalobníkov na vydanie vkladného listu implicite zamietnutý.

Ináč z §-u 1. hore citovaného zákona č. 84 ex 1919, ďalej z §-u 5. (predposledný odstavec) nariadenia ministra financií č. 86 ex 1919 a z §-u 6. (posledné dva odstavce) a §-u 10. (posledný odstavec) nariadenia vlády republiky Československej z 12. októbra 1920, č. 576 Sb. z. a n. nasleduje, že **rozhodovať o nárokoch, týkajúcich sa okolovania rakúsko-uhorských bankoviek, vydania vkladných listov po ťažne výmeny bankoviek, povelané byly správne úrady.**

Z toho, čo je hore uvedené, zrejme nasleduje, že v žalobe uvedený nárok, ktorý je nárokom verejnoprávnej povahy, vznesený proti celému štátu, vôbec nemožno uplatňovať pred riadnymi súdmi; mylil sa tedy odvolací súd, keď — zmeniac rozsudok súdu I-stupňového, vyhovujúci sporu prekážajúcej námietke, vznesenej na základe bodu 1. (aj 3.) §-u 180. O. p. p. — zamietol rečenú sporu prekážajúcu námietku, na ktorú treba ostatne aj z úradnej povinnosti hľadieť.

Ohľadom na obsah dôvodov rozsudku odvolacieho súdu Najvyšší súd pripomína, že je úplne mylne stanovisko odvolacieho súdu, dľa ktorého zákon z 2. novembra 1918, č. 4 Sb. z. a n. nemohol by byť upotrebený na území Podkarpatskej Rusi, lebo že v dobe vynesenia tohoto zákona Podkarpatská Rus stála ešte pod »uhorským impériom«. Mylne je toto stanovisko z nasledovných dôvodov:

Zákon z 28. októbra 1918, č. 11 Sb. z. a n. o sriadení samostatného Československého štátu síce vôbec nehovoril o tom, z ktorých

území sa skladá Československý štát (vtedy ešte nemať presne stanovených hraníc), ale z ustanovenia č. 81. mierovej zmluvy medzi mocnosťami spojenými i sdruženými a Nemeckom, podpísanej vo Versailles 28. júna 1919 (č. 53 ex 1921 Sb. z. a n.), kde sa konštatuje, že mocnosti spojené i sdružené už predtým uznali úplnú nezávislosť štátu Československého, zahrňujúceho aj autonómne územie Rusínov na juh od Karpatov, — ďalej zo zmluvy medzi čelnými mocnosťami spojenými i sdruženými a Československom, podpísanej v Saint-Germain-en-Leye dňa 10. septembra 1919 (č. 134 ex 1921 Sb. z. a n.), kde sa proste konštatuje skutočnosť, že Československý štát už vznikol a že v sebe zahrňuje aj územie Podkarpatskej Rusi, ktoré má byť v rámci štátu Československého ako samosprávna jednotka sriadené, — nutno mať za to, že **Podkarpatská Rus právne stala sa čiastkou Československej republiky už sriadením Československého štátu, totiž 28. októbra 1918**, keď aj niet skutočnej listiny alebo aktu, potvrdzujúceho okamžik, v ktorom sa Podkarpatská Rus pripojila k Československej republike.

Vychádzajúc z tohoto právneho stanoviska, — zákony a nariadenia Československej republiky, vynesené od 28. októbra 1918 — nakoľko v nich niet iného ustanovenia výslovne alebo implicite — po práve platné boly ipso iure aj dotyčne územia Podkarpatskej Rusi; — na inú stránku patrí okolnosť, že niektoré zákonité predpisy fakticky nemohly byť dočasne prevádzané následkom toho, že na istých čiastkach podkarpatsko-ruského územia Československého štátu štátna moc dočasne nemohla byť vykonávaná preto, ponač jednodruhá časť rečeného územia obsadená bola cudzím vojskom, alebo pre inú prechodnú prekážku.

Úplne mylný je názor odvolacieho súdu aj po tej stránke, že by zákon z 2. novembra 1918, č. 4 Sb. z. a n. platil len v tej čiastke republiky, kde ostaly v platnosti zákony bývalého rakúskeho cisárstva. Zo sacného zákona č. 4 ex 1918 toto vyčítať nijako nemožno — a sama o sebe tá okolnosť, že nároky, o ktorých rozhodovať odkázané je citovaným zákonom do oboru pôsobnosti pražského zemského súdu, ako súdu I. inštancie, shoduje sa s jednou čiastkou nárokov, o ktorých rozhodoval pred štátnym prevratom dotyčne zemí bývalého rakúskeho cisárstva ríšsky súd, nie je dostatočným podkladom k tomu záveru, že by rečený zákon neplatil v tých čiastkach Československej republiky, na ktoré sa pred štátnym prevratom právomoc ríšskeho súdu nevzťahovala.

Rozhodovať o druhej časti nárokov, o akých pred štátnym prevratom rozhodoval ríšsky súd, prikázané bolo v bode 6. §-u 2. zákona č. 3 z 2. novembra 1918 Sb. z. a n. Najvyššiemu správneému súdu, ktorý bol sriadený pre celú oblasť štátu Československého.

Citované predpisy zákonov č. 3 a 4 z roku 1918 sú dôsledkom toho, že bolo upustené od toho, aby pre Československú republiku sriadený bol obdobný súdny tribunál, akým bol pred štátnym prevratom v Rakúsku súd ríšsky; neobstojí tedy stanovisko, prejavené

v rozsudku odvolacieho súdu, že by rečený zákon č. 4 ex 1918 »pražský zemský súd len na miesto viedenského ríšskeho súdu bol delegovaný«.

Ináč vôbec je nemysliteľné, že by zákonodarca rozhodovanie o rečených nárokoch verejno-právnej povahy proti celému štátu len v území Československej republiky, ktoré je mimo Slovenska a Podkarpatskej Rusi, bol chcel sústrediť u jediného sborového súdu I. inštancie; opačne: správne len k tomu záveru možno dospieť, že keď zákonodarca vôbec za potrebné uznal sústredenie rozhodovania o rečených nárokoch u jediného sborového súdu I. inštancie, za potrebné to uznal dotyčne celého územia Československej republiky.

Z dôvodov hore uvedených bolo treba dovolacej žiadosti žalovaného vyhovieť a spor zastaviť.

Výrok o snášaný útrat všetkých troch stolíc zakladá sa na §§-och 543., 508. a 425 O. p. p.

Odveta — ako opozdená — bola odmietnutá.

2.

Predpokladom súkromnoprávnej subjektivity spoločnosti je jej právna ústrojnosť, daná stanovami. — „Socialistická strana“ bez stanov — dľa súkromného práva — nemá právnej spôsobilosti.

Najvyšší súd dotyčne »strany socialistov v« z úradnej povinnosti zbavuje účinnosti rozsudok odvolacieho súdu — s účinkom aj na rozsudok súdu prvostupňového — a pokračovanie zastavuje. Útraty všetkých troch stolíc sa vzájomne zrušujú.

Z dôvodov:

Žalobník podal spor o prepustenie predmetu prenájmu s prísl., proti mestu a proti »strane socialistov v« s označením, že túto stranu zastupuje dr. X.

Spor dotyčne mesta bol už prvostupňovým súdom právoplatne riešený; dotyčne »strany socialistov v« však podal žalobník proti rozsudku odvolacieho súdu, potvrdzujúcemu žalobu zamietajúci rozsudok súdu prvostupňového, dovoláciu žiadost', následkom ktorej — na základe prednesu a pojednávania veci — Najvyšší súd uložil stranám, aby predložily listinový dôkaz o právnej osobnosti »strany socialistov v«.

Náместníkom advokáta dra S., splnomocneného drom X., predložené bolo — k spisom pripojené — úradné vysvedčenie mesta, dľa ktorého socialistické strany (robotnícke strany) v meste tvoria politické spojenie, ktoré nemajú stanov, poľažne nie sú prinútené na úradné potvrdenie stanov, — náместníkom advokáta žalobníkovho však predložené bolo úradné vysvedčenie tiež mesta, dľa ktorého »v meste jestvujúce robotnícke strany, ako politické strany nepotrebujú stanov, ktoré by sa maly vládnou vrchnosťou schváliť«.

Dľa §-u 70 O. p. p. stranou v spore môže byť ten, kto má dľa súkromného práva právnu spôsobilosť; právna spôsobilosť po tejto stránke musí byť tedy vždy dľa predpisov súkromného práva posudzovaná a nie dľa zákonitých predpisov verejnoprávnej povahy,

ktoré (na pr. zákony o volebnom poriadku) v obore verejného práva priznávajú (polit.) stranám právnu subjektivitu.

Dľa mater. súkromného práva právnu spôsobilosť majú nie len osoby fyzické, ale pri zákonitých podmienkach aj osoby hromadné (spoločnosti, — korporácie, ústavy, — základiny).

V prítomnom prípade v smysle bodu 6. §-u 180 a §-u 540 O. p. p. z úradnej povinnosti bolo treba skúmať, či »strana socialistov v« má právnu spôsobilosť dľa súkromného práva, pretože len v tomto prípade môže ona v spore ako žalobníčka alebo ako žalovaná strana vystupovať. Po tejto stránke v úvahu prišla jedine tá otázka, — či »strana socialistov v« spadá do kategórie spoločností, lebo je očividomé, že do iných — v predošlom odstavci uvedených — kategórií nespadá.

Na túto otázku nebolo možno odpovedať kladne, pretože zo samého, zástupcom dr. X. predloženého — horespomenutého vysvedčenia vysvitá, že tak zvaná »socialistická strana v« stanov nemá, bez stanov však nemôže byť reči o právnej ústrojnosti osôb, ktorá je u spoločnosti predpokladom právnej subjektivity, sduživšie sa osoby môžu síce vedľa seba a pospolu pracovať, sduženie ako také není však povýšené nad sduživšie sa osoby, nevzniká myšlená jednosť nad jedincov a od nich osamotená, ale je tu len niekoľko jedincov vedľa seba a nič viac. Zúčastniť sa súkromoprávneho života, najmä vystupovať v spore v roli žalobcu alebo žalovaného môžu len a to len pre svoju osobu jedine dotyční zúčastnení jedinci, — nie však myšlená osobnosť zahrňujúca všetkých jedincov sduženia. Nemôže byť tedy »socialistická strana v« považovaná za takú, ktorej by dľa súkromného práva prislúchala právna spôsobilosť, čoho dôsledok je, že nemôže byť v spore ani žalujúcou ani žalovanou stranou.

Následkom toho, čo je hore uvedené, bolo treba dotyčne »strany socialistov« v smysle odst. 3. §-u 75, §-u 540, §-u 543. (odst. 2. §-u 505 bod 1.) O. p. p. z dôvodu sporu prekážajúcej v bode 6. §-u 180 O. p. p. uvedenej okolnosti rozsudok odvolacieho súdu — s účinkom aj na rozsudok súdu prvostupňového — z úradnej povinnosti pozbaviť účinnosti a pokračovanie zastaviť.

Neprávom žiadal síce žalobník do sporu predvolať dra X. ako zástupcu »strany socialistov v«, ale aj tento neprávom vystupoval v spore — zastúpený súc advokátom na základe daného mu splnomocnenstva — v mene spomenutej strany, nemajúcej súkromnoprávnej spôsobilosti, brániac sa proti žalobe in merito miesto toho, že by bol poukázal na okolnosť sporu prekážajúcu dľa bodu 6. §-u 180 O. p. p.; pri takýchto okolnostiach neuznal Najvyšší súd za odôvodnené, aby žalobník respektíve dr X. na znášanie útrat odporcu (odst. 3. §-u 75 O. p. p.) bol zaviazaný.

(16. VIII. 1922. č. Rv III. 276/21.)

3.

Ustanovenie § 324. obch. zákona je výnimkou zpod ustanovenia druhého odstavca § 322. obch. zákona, — určuje pre platenie dlžných peňazí nie len platište, lež aj splnište.

Najvyšší súd tak dovoláciu žiadosť žalujúcej strany, ako aj dovoláciu žiadosť žalovanej strany zamietá, — útraty dovolacieho pokračovania vzájomne zrušuje.

D o v o d y:

Rozsudok odvolacieho súdu napádajú dovolacou žiadosťou obe sporné strany. Žalobník potiaľ, pokiaľ nebol uznaný záväzok žalovanej strany zaplatiť zažalovaných 6000 K. s prisl. v korunách československých, žalovaná strana potiaľ, pokiaľ jej uložená bola náhrada úrokov z opozdenia a pokiaľ boli útraty prvosúdne vzájomne zrušené.

Nie je opodstatnená dovolacia žiadosť ani jednej strany.

V otázke meny zažalovaných 6000 K. záleží na tom, kde bolo splnište záväzku žalovanej strany ku vráteniu tejto sumy, prijatej za splátku na kúpnu cenu. V úvahu prichádzajú predpisy obchodného zákona, najmä ustanovenia §§-ov 322 a 324 obch. zákona. Nebolo ani tvrdené, že by sa boly bývaly strany ujednaly alebo že by boly bývaly učinily prejav pri stornovaní obchodu v tom smere, ktoré miesto má byť splništom záväzku žalovanej strany k vráteniu prijatých 6000 K. Ani povaha tohoto záväzku neposkytuje po tejto stránke nejakej opory. Môže ísť preto iba o to, či splništom záväzku žalovanej strany je dľa §-u 322 (odstavec druhý) obch. zák. miesto, kde v čase smluvy mala obchodný záväzok poťažne bydlíšte strana žalovaná, či dľa §-u 324 obch. zák. miesto, kde žalujúca strana v čase smluvy mala obchodný záväzok poťažne bydlíšte. V onom prípade boly by splnište v tuzemsku, v tomto prípade v cudzozemsku.

Pomer ustanovení §-u 322 (odst. druhý) s jednej a §-u 324 obch. zák. s druhej strany možno, trvá-li sa len na doslovu zákona, vykladať spôsobom dvojakým. Buďto tak, že zásadné ustanovenie druhého odstavca §-u 322 obch. zák. vzťahuje sa aj na platenie peňazí, tak že smysel §-u 324 obch. zák. bol by potom len ten, že ním sa určuje púhé platište s dôsledkom, že peňažitý dlh je dlhom donosným a na dlžníka presunujú sa útraty a nebezpečie dodania peňazí veriteľovi. Druhý možný výklad bol by ten, že ustanovenie §-u 324 obch. zák. je výnimkou zpod ustanovenia druhého odstavca §-u 322 obch. zák., určujúc pre platenie dlžných peňazí nie len platište, lež aj splnište.

Súdna prax trvala dosavď na výklade druhom a Najvyšší súd k tomuto výkladu sa priklonil, uváživší toto:

Ustanovenie §-u 324 obch. zák. je doslova prevzaté z prvého odstavca čl. 325 rak. poťažne nemeckého obchodného zákona. Tento čl. 325 rak. poťažne nemeckého obchodného zákona má však ešte odstavec druhý, ktorý znie: »Týmto ustanovením (rozumej odstavcom prvým, shodujúcim sa, jako rečeno, doslova s ustanovením §-u 324. uh. obch. zák.) nemení sa však ohľadne súdišťa alebo v inom smere zákonné splnište dlžníka (čl. 324 rak. obch. zák. rovnajúci sa §-u 322 uh. obch. zák.) Tento druhý odstavec čl. 325 rak. poťažne nem. obch. zákona, pre ktorý dľa panujúcej mienky vykladá sa jeho prvý odstavec spôsobom, uvedeným hore na prvom mieste,

do uhorského obchodného zákona prevzatý nebol. Nemožno si myslieť, že by bol býval ušiel zákonodárcovi tohoto zákona, prejímajúcemu doslova prvý odstavec §-u 325 rak. obch. zák., jeho odstavec druhý. Vypustil-li tento druhý odstavec, nutno mať za to, že sa tak stalo zúmyselne. Tomu zrejme nasvedčujú motívy k predbežnému návrhu uh. obch. zák. Ovšem mohol zase zákonodárca uh. obch. zákona vypustiť druhý odstavec čl. 325 rak. obch. zákona buďto preto, že považoval to, čo sa hovorí v tomto druhom odstavci za samozrejmé, buď preto, že bol na opačnom stanovisku. Onen výklad bol by iba vtedy na mieste, keby ustanovenie druhého odstavca čl. 325 rak. obch. zákona vyplývalo logicky z prvého odstavca tohoto článku. Správnym je však pravý opak. Ustanovenie druhého odstavca čl. 325 rak. obch. zákona je čírou pozitívne-právnu fikciou, dľa ktorej splníš sa nemení, ačkoľvek dlžník má na svoje útraty a na svoje nebezpečie dodať peniaze veriteľovi. Bez tejto pozitívne-právnej fikcie bolo by jedine logicky dôsledným hovoriť, že dlžník, súc povinný dodať na svoje útraty a na svoje nebezpečie peniaze veriteľovi do miesta jeho obchodného závodu pofažne jeho bydlíšťa v čase smluvy, má na tomto mieste svoj záväzok splniť, že výnimkou zpod zásady §-u 322 (odstavec druhý) uh. obch. zákona nie je splništom miesto, odkiaľ, ale miesto, kam sa majú peniaze zaslať. Neosvojivší si tedy pozitívne-právnu fikciu čl. 325 (odstavec druhý) rak. obch. zákona, dal zákonodárca §-u 324 uh. obchodného zákona zrejme na javo, že platí má práve naznačený logický dôsledok tohoto ustanovenia.

Je-li však dľa toho, čo uvedené bolo, splništom záväzku žalovanej strany miesto obchodného závodu pofažne bydlíšte žalujúcej strany a neni-li sporu o tom, že miesto to je v Maďarsku, dľa §-u 326 obch. zák. správne uznal odvolací súd na platenie v maďarských korunách. Nemožno preto upotrebiť §-u 8 nariadenia ministra financií v shode s ministrom spraviedlnosti zo dňa 25. februára 1919., čís 86 Sb. z. a n. pofažne § 6 zákona zo dňa 10. apríla 1919. čís. 187 Sb. z. a n., ponevác obe tieto ustanovenia predpokladajú, že záväzok je splatný v oblasti Československého štátu. Práve tak netreba sa zaľývať s nariadením ministra s plnou mocou pre správu Slovenska zo dňa 27. januára 1920, čís. 6/1920., keď žalovanej strane beztak náleží platiť len v korunách maďarských.

K dovolacej žiadosti žalovanej strany treba podotknúť toto:

Stornovaním obchodu vznikol záväzok žalovanej strany, aby ihned vrátila žalujúcej strane to, čo na kúpnu cenu obdržala. Upomienky treba neboľo. Neučinivšia ihned zadosť tomuto svojmu záväzku, opozdila sa žalovaná strana a je povinná zaplatiť žalujúcej strane zákonné úroky z opozdenia. Doba, za ktorú je žalovaná strana povinná platiť úroky z opozdenia, stanovená bola správne, ponevác jednak netvrdila, že k stornu bolo by došlo po 1. januári 1919., jednak je nesporné, že 6000 K. poukázala strane žalujúcej dňa 10. septembra 1920.

Splatenie stalo sa iba po podaní žaloby a v dobe, keď žalovaná strana bola v opozdení. Ide preto na vrub žalovanej strany, že žaloba bola podaná. Naproti tomu prehrala žalujúca strana v najzávažnejšej otázke, totiž v otázke meny; vzájomné zrušenie útrat sporných stalo sa tedy §-u 426 O. p. p. primerane.

Z dôvodov hore uvedených bolo treba dovolacie žiadosti oboch strán ako neopodstatnené zamietnuť a dovolacie útraty v smysle §§. 543, 508, 426. Opp. vzájomne zrušiť.

(23. VIII. 1922., č. Rv. III. 333/21.)

Ivan Jurecký:

Výťah z rozhodnutí Najvyššieho súdu Česko-slovenskej republiky vo veciach trestných.

1.

Rozhodovanie v tej otázke, či niektorá movitá vec je predmetom potreby v smysle §-u 1. zák. čís. 568/1919 Sb. z. a n. spadá do kruhu samostatného právneho uvažovania a súdenia súdu, a výsledok takejto sudcovskej činnosti, — i keď by bol jeho základom nejaký mylný právny záver — nemôže byť predmetom opravného prostriedku ku zachovaniu právnej jednotnosti §§ 1. a 7, zák. čís. 568/1919, §§ 441. a 442. Trpp.

Najvyšší súd usniesol sa nasledovne:

Opravný prostriedok generálneho prokurátora sa zamietá a spisy sa zpät posielajú generálnej prokuratúre.

Dôvody:

Úžerový súd pri okresnom súde v L. rozsudkom zo dňa 21. februára 1921, čís. B. 7421/20. obvinených A. K. a Z. K. v smysle bodu 1. §-u 326. Trpp. oslobodil zpod obžaloby priestupku predražovania dľa §-u 7. zákona zo dňa 17. októbra 1919, č. 568. Sb. z. a n., ktorý údajne tak spáchali, že dňa 4. decembra 1920. v Radovci, využívajúci mimoriadnych pomerov, nastalých válkou, žiadali za predmety potreby zrejme premrštené ceny, predávajúc 1 deci rumu za 4 koruny.

Sedria v B. B., ako apelačný súd následkom odvolania povereníka štátneho zastupiteľstva, rozsudkom zo dňa 25. apríla 1921, čís. Bf. 1157/1921. neapelovanej čiastky rozsudku I. stupňového súdu sa nedotkla, apelovanú čiastku však potvrdila. V dôvodoch rozsudku vyriekla, že »rum« nie je predmetom potreby a nestojí pod ochranou zákona čís. 568. Sb. z. a n.

Rozsudok sedrie stal sa právoplatným.

Generálny prokurátor cit. rozsudkom sedrie považuje za porušený zákon v ustanoveniach §§ 1. a 7. cit. zákona čís. 568/1919., lebo rum slúži k ukojeniu potrieb ľudských a preto je on v smysle cit. zákona predmetom potreby.

Dľa zreteľného ustanovenia §-u 441. Trpp. opravný prostriedok ku zachovaniu právnej jednotnosti je prípustný len proti takému usneseniu alebo opatreniu súdu trestného, ktorým bol porušený zákon.

§ 1. zák. čís. 568/1919. Sb. z. a n. podáva všeobecnú krátku definíciu predmetov potreby, vyrieknuť za také v smysle toho samého zákona movité veci, ktoré slúžia priamo alebo nepriamo k ukojeniu potrieb ľudských a potrieb zvierat domácich. Nevypočítáva jednotlivé predmety potreby, z čoho je zrejmé, že zákonodarstvo vzhľadom na mnohotvárnosť a množstvo predmetov potreby, a na stále meniace sa životné pomery, ponechalo patričným, v konkrétnom prípade rozhodujúcim súdom a vrchnostiam rozhodovanie aj v tej právnej